

Landskap: Småland

Härad: Tingsås

Socken: Kristdala

Uppteckningsår: 1938

Upptecknat av: Gunnar Hobroh

Adress: Härssleholmen

Berättat av: Konstantin Nilsson

Född år 1868 i Kristdala sn.

Historien om gubben som metade aborre men blev av
med hela fångsten. sid. 1.

Pop - pop + fågeln > nödar. " 1.

Skogstippan, som "hade styr ne en gubbe. " 2.

Örns jakt - förklaring. " 3.

Den rika frun som blev bo med rikedomens. " 3.

Kolaren som slog ihjäl en hollentolk. " 3.

Åt stöpa kolot med vetehorn i. " 4.

Vargjaget. " 5.

Käringen, som var arg på vargarna. " 5.

Spådom om vargar som dödde häst. " 6.

Den trollkvinna i Cedergren. " 7.

Svaror, "snäja gäldor". " 8.

Klubba gäldor. " 9.

13 sid.

Register, fortsättning.

Fiskfångst med "trall". sid. 9.

Järnspjuttagning (gömmalur). " 10.

Tonten på Åsberget. " 12.

En gubbe som var ute och mette (mette
de) vid Hällöjsberget, fiske först en aborre. Han
sa då att om han fick 10 stycken till skulle han
gå hem. Då de 10 fick han då också rätt kricht.
Men då han fått dem ville han inte sluta
fisket och gå hem, utan ville ha fler abborrar.
Men då bryjade det plaura i klippet, det var
starkt din tom av grytor och sådant. Gubben
blev då så rädd att han lannade alla sina

och räses bringa olycka. Håme den båda
olycka även denna gång?!

Skogstippan: En gubbe hade styr me'
na', tillson sile kompat. Men dels tyckte
grannen inte om, och hon var listig.
Hon tröffade skogstippan och sa åt hemma
att de hade en tjur som gick till grannens
kor, och bad om, så att hindra det. Skogs-
tippan sa, att hon skulle shaffa äländsrot,
tibast, alvsnäver. Detta skulle bindas samman
i en pise och bindas på tjuren, så gjorde det
verket. Grannen shaffade växterna och
mydde in det i gubbens kläder. Nu kunde
skogstippan ingenting få av gubben mer.
Hon gick kring i slagen och sade: "Du
var tjuren, du var tjuren!"

2.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV.

Sveraland Kristdala 5530 Box. 72. Nilsen
Innations vid. s:m 1938 f. 1868 i Kristdala

Örns jakt förklarar nödstannarens vana
att vara de lätt flygande änderna.

I Bråbygda fanns en flicka som var så rik.
Hon tog av sitt visehjärtan och kasta den
i djön Tägande: Hon det så omöjligt att
blå fållig s" shall jag bli av med den
na ringen. Men så plöts en gädd ring
en, och gädden fängades sedan och under
återfanns ringen. Den flicka blev uppfattad
eftersom det.

En i Tuna socken kolade. Då kom plötsligt
en liten hollentott, en liten phäggig gille
be från till honom. Kolaren blev fruktans-
värt närd och visste först inte vad han
skulle göra. Han gick in i kolartorpet

3.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV.

[För mig är det lika
omöjligt att bli fädd,
som det är att återfinna
minnesringen.]

och bad till gud och läste Fader Vår och
Välsignelsen. Sedan gick han ut och mög-
lijäst gubben med klockarklebban. Den lille
gubben visade sig sedan ha tillhört något
kungresande sällskap, och hade tillat han
vagnen i en backe och de andra hade
på hört ifrån honom. Han begavos sedan
i typhett.

Sagesmannen har läst i en svartkonst-
bok att man skulle, för att få goda kilar
till bidden, slöja den med efe vetehorn
i. Men han försökte förgäves metodan,
det lyckades inte och därför troer han
att allting i svartkonstboken är bara
fogj och lurenrejeri.

Vargjakt. Varg fängads, liksom även råv,
i gropar. De grävdes 2½ - 3 m. djupa och
kläddes på innersidorna med plera eller
bröder. I mitten av gropen sätts upp
en pôle, på vilket tofs man band fast
en levadde aukta, sols lockbete. Gropen
fäcktes så över med ris eller halfe på
störar. När vargen eller råven kom så
föll den ner i gropen, där man kunde
blöta den. — Varg fängades även i gata, "busegar".^{*)}

Su häring var så förgad på vargar,
att när hon sade förbi den varggröp
med varg i, hon ville reta vargen. Hon
skulle frisa vargen bakom, men råvad
hjälte falla ner i gropen. Där nere var
desvartan en hane, som i försök
desvartan en hane, som i försök

^{*)} Varg kallades i orten "buse".

5530

flog kungen utefter väggen. Kungen så
och sa till hunden "Härvisse sätta stille
mär "närdig herren" sätter stille." Hon var
sjölv ridd för vargen, därav den fina
benämningen.

En spåkärning hade sagt att vargen en vis
dag skulle få en blodlös bärre. Den mor-
gonen spåkärningen skulle slå in, tog bonden
ut nötträren och skulle vattas den, och
herrunder sa han: "än har du (vargarna) inte
täl nu". Men då slet sig nötträren plöts-
ligt och sprang till skogs, och vargarna
tog den. Få den kärningen hon klude då
syda.

I orten levde förr en man vid namn Cedergren, som kunde trolla och myckel
kunst. Som bevis på hans stora kunskap
och viddskeplighet berättar sagans männen
följande. En gång dröjde de förore sammans
för julet och sys slade ned råvsalter, kom
de att hela ut vad man skulle sätta
med, för att bevara den för rost. Han
kunde knuska för detta ändamål bumba
libet av varje, men sagans mänen såg
att han knusat sin råvsa med märjen
ur klura färben. Detta meddelade
tydligt, stor och hemlighetsfull betydelse
för Cedergren, ty han såg nästan förskräckt
ut och släppte sig ur sagans sätt. och
viskade: "Síg aldrig döne ordna högt!"

5530

Svaror. Man gjorde svaror, "svärjer", av "sittetrå", d.v.s. tubar mässingstråd. Dessa användes i symmetri för gäddfångst, "svärja gäddor". Det kunde ske att gäddorna stod stilla. Man gjorde en öffa av sittetrå, som kunde vridas så att gå in en gäddla. Denne bandes i ett snöre, "siinne", och i snöret fästes ner till nära sittetråen en tyngd, en blyklump, för att hålla det nere så att det ej skulle flyta upp. Snöret var bundet i ett tråskäft, s.k. fullt så långt som ett metr-spö. Snöret med blyan sänktes ner i vattnet och staktes försiktigt över gäddan, som stod där. När man drog upp sätten drogs öfvan åt, och man drog då hastigt upp gäddan.

Klubba gjöldor. På hösten då det blivit is, den relativt tama blankisen, gav man sig ut med en klubba (med långt hake). När man så slog härt på isen "väntades gjöldan opp gäfa". Den kan sedan tas upp med händerna, då man har hål på isen. Gjöldorna står mest under isen från detta stället, på grunt vatten, som blot är ungefärs en fot djupt.

Fiskefängst med "tratt". Denna metod användes om vintern nattetid, varvid man lyste med brandjärn. "Tratten" var en slags hår av garn, sugarfärs m. eller något mera dryp. Den hade i öppningen en färring runtom kanten. Denne ring var tätsmridd, så att den gick lätt och tykt ner

i vattnet. Hövens spets var fastslag vid este
skafft. Man använde den sällunda, sätta höven
med öppningen före färdades ner i vattnet.
Då kom den att stå ner över fiskarna, järn-
ringen lade sig ju på botten. Då drogs hä-
vdu samman och lugga med en krok som
slacks under den ensa kanten av ringen.
På detta sätt fångades en hel del fiskar,
meest aborre och mört.

Man tog förr upp en del järn i trakten.
De hufvudsakligaste redskapen härför
varo: "sättning", som bestod av ett cirka meter-
brett sätt, vars botten sagesmannen ej visste
materialet till. Sättet hade en cirka deci-
meterlång uppstående kant av järn och
från denna gingo upp några järnstagar

5530

Som föreunders milit över fället och varo
fästel för ett långt shafft av trä. Vidare
användes man "kastrahor". De varo gjor-
da av en avläng järvshiva, mot vilken
vinkelrät och på mitten fäll ett långt
shafft av trä. Han hade stelligen och
på "dräjären" en slags raka att ungefär
samma utseende som kastrahon, men
mycket större och med ännu längre
shafft. Se bifogade cubla skisser!

"Söflingen" hade man sänkt ner, rest
ner för fötterna, och så använde man
"kastrahorn" att raka upp sjömalmen
i "fällingen" ned från alla sidor. "Dräjären"
som hadde längst shafft av alla redskaper,
använder att skrapa samma malmen
med längre bottna från "fällingen" än

vad "kastrahorn" kunde nå sjömalmen
som bl.a. togs i Tringen, fördes sedan
till Störebbo för smältning.

Tonå på Åseberget.

Det räder att man kunde få se en tonå
med röd mössa på Åseberget. Detta berg
hade detta namn efter en där befinnlig klyfta,
varin man härjade varas.

Årvi

Kyrk. G. Norström

Finnstötens b.d.

På landetet

Kristhals s:m

Bor. N. Norström

1938

f. 1868 i Kristhals

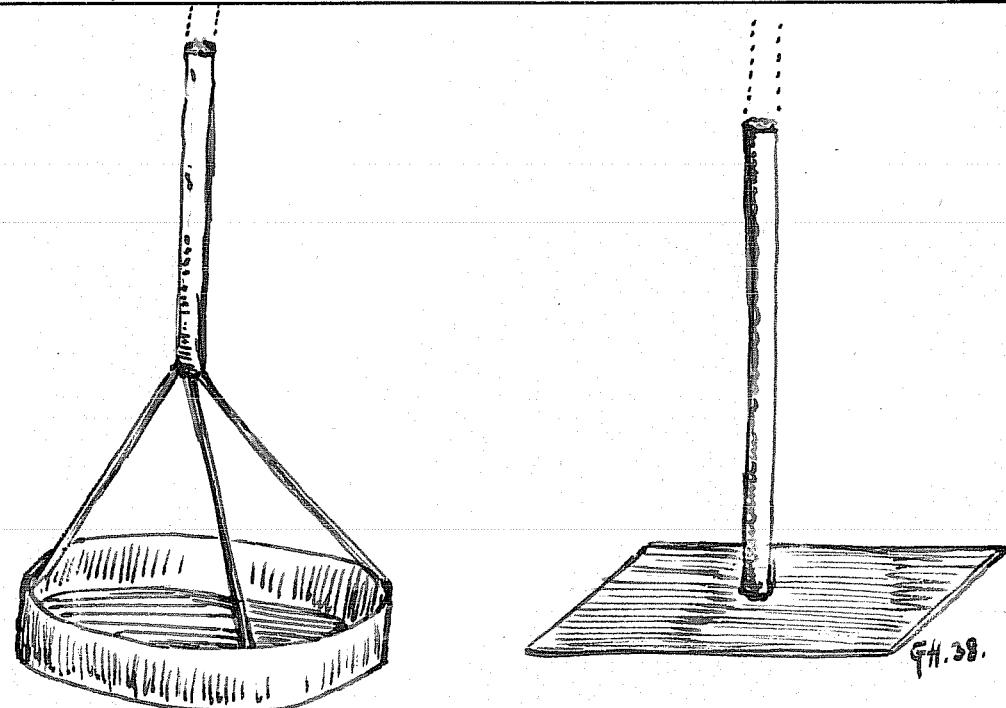
ACC. N:R. 5530

Landskap: Anåland
Härad: Tunabärs.
Socken: Kristdala.
Uppteckningsår: 1978.

Upptecknat av: G. Hobroh
Adress:
Berättat av: Konst. Nilsson.
Född år 1868 i

13.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

"sättling".

"kastralka".

Teckningar till "järnupptagning" sid. 10-12.

Skriv endast på denna sida!